

A.051/488/83
17.06.83
Warszawa-Kwiecień 1983r.

Prof. Dr. Horn Maurycy
Dyrektor Żydowsk. Instytutu Hist.
w Warszawie

W rozdziale p.t. "Lata okupacji"- książki "Żydzi polscy- Dzieje i kultura", napisanym przez Dr.hab.Doc. Fuksa Mariana znalazłam z wielkim zdumieniem wśród aktorów nazwisko Wierę Gran.

W tym samym rozdziale zostało też wymienione pismo "Żagiew", jako prasa wydawana w getcie przez asymilatorów.

Popełniono 2 bardzo poważne błędy, które dowodzą, że autor niedostatecznie zgłębił problematykę tamtych czasów, jak również nie poznał źródłowych materiałów. A będąc przecież historykiem miał obowiązek orjentować się dobrze w realiach życia getta warszawskiego.

Według zachowanych materiałów, o których będzie mowa niżej: 1/ pismo "Żagiew" było pismem wydawanym przez grupę osób pracujących dla gestapo. Perfidnie, dla zmylenia rodaków, przybrało nazwę taką samą, jaką posiadał studenci żydowscy zrzeszeni w Kole młodzieży asymilatorskiej/oczywiście przed wojną r.1939/. Wiadomości te w latach okupacji hitlerowskiej przekazał mi Adolf Berman z Poalej Sjonu, z którym miałam codzienne kontakty z racji swojej pracy konspiracyjnej.

2/ Wiera Gran była aktorką kabaretową na terenie getta oraz występowała po t. zw. "stronie aryjskiej" w kawiarni "Mocca", przy ul. Marszałkowskiej, pracującą dla gestapo razem m.inn. z Leonem Skosowskim, Adamem Żurawinem, Koeniglem, Włodarskim, Markiem Rozenbergiem i Franciszką Manówną. Adam Żurawin i Leon Skosowski zostali w roku 1943 przez podziemie polskie i żydowskie skazani na śmierć. Na Skosowskim wyrok został wykonany w Warszawie przez członków organizacji podziemnych. Żurawin zbiegł. Po zastrzeleniu Skosowskiego Wiera Gran ukryła się w Babicach/Boernerowo/ pod nazwiskiem-Jeziarska.

W r.1949 aktor żydowski/był w getcie warsz./ Turkow Jonas/brat aktora Zygmunta, męża Idy Kamińskiej/ w Argentynie, w Buenos Aires napisał książkę p.t. "W Walce o życie", która znajduje się w zbiorach Żydowsk. Instytutu Histor., a w r.1969 drugą p.t. "Była kiedyś Żydowska Warsz.". W 2 tych książkach wymienia Wierę Gran, jako tę, która pracowała dla gestapo. W r.1971-Wiera Gran podała do Sądu w Izraelu pana Jonasa Turkowa o zniesławienie. Przez szereg lat toczył się przed tamtejszymi sądami proces; domagano się coraz to nowych dowodów winy W. Gran.

W r.1976 pan Jonas Turkow zwrócił się do mnie/poznałam Go w getcie, jako emigracyjnego aktora i zanego człowieka/ z prośbą o dostarczenie niezbędnych materiałów, na potwierdzenie swoich zarzutów, z ar-